

Sobre el difícil compromís del geògraf

Joan TORT i DONADA

*«Direm la veritat, sense repòs,
per l'honor de servir,
sota els peus de tots.»* *Espriu*

*«Fins i tot quan les dificultats
augmenten a cada pas, em sento feliç de
poder dedicar-me sense pausa i ple
d'alegria a aquesta tasca, i m'entristeix
de pensar en les moltes persones que no
són conscients de la realitat d'aquesta
font de joia i que s'obstinen a buscar en
altres àmbits paradisos inassolibles o
enganyosos.»* *Le Corbusier*

En la tasca del geògraf hi ha sempre, per definició, un grau determinat de compromís amb la realitat. Un compromís que implica, en definitiva, que termes com **veritat**, **veraç**, o **veracitat**, en el seu sentit semàntic,¹ siguin essencials a l'hora de valorar el potencial qualitatiu de la respectiva aportació, amb independència de declaracions de principis poc o molt ben intencionades.

D'entrada, la conseqüència immediata que es desprèn d'aquest compromís, de la forma en què l'hem plantejat, és la greu responsabilitat del geògraf davant la societat. Enfront dels prejudicis, les mitges veritats i les inèrcies inqüestionades, el punt de vista geogràfic implica sempre una presa de posició que, al capdavant, té la realitat com a únic referent. De fet, això últim, tot i que no és exclusiu de la geografia, té unes connotacions d'especial intensitat dins d'aquest camp del coneixement, tal vegada per la relació d'immediatesa que estableix amb el seu objecte d'estudi. El compromís del geògraf és sens dubte difícil, però també irrenunciable. Difícil, perquè és segur que hi ha compromisos molt més còmodes, molt més a recer d'errors i relliscades. Irrenunciable, perquè una actitud de dimissió significaria negar la mateixa raó de ser de la geografia.

Les consideracions anteriors les fem amb motiu d'haver-nos plantejat una reflexió sobre l'obra geogràfica de Lluís Casassas i Simó, que acompanya un text d'aquest autor, prou representatiu de la seva tasca i de la seva línia de pensament. Una tal reflexió la fem en el marc d'un respecte estricte envers els seus plantejaments, sense cap intenció de fer una apologia o un panegíric. Volem subratllar, senzillament, que al llarg de l'obra del geògraf Casassas hi ha motius suficients per afirmar que el nostre personatge ha assumit plenament

el compromís a què feiem referència. Amb tot el risc, les dificultats i les polèmiques que això pot comportar, com qualsevol obra humana que aporti, per damunt dels clics establerts, un mínim d'innovació i d'originalitat.

Tanmateix, les presents ratlles tenen tan sols un caràcter liminar, de manera que deixarem per a una millor ocasió fer un estudi crític de l'obra de Lluís Casassas, i ens limitarem a remarcar, com a il·lustració de les reflexions apuntades, un determinat aspecte que, dins el conjunt de la seva aportació, podríem qualificar de **constant**. Ens referim, concretament, al seu afany per introduir criteris de racionalitat en el debat sobre l'organització del territori.

Citàvem, com a encapçalament de l'article, un text de Le Corbusier. Ara hi re incidirem, perquè una gran part del que volem dir ho trobem magistralment expressat en aquestes paraules: «**La delimitació territorial administrativa de les ciutats fou arbitrària** des de l'inici o bé ho ha passat a ser posteriorment, quan l'aglomeració principal, a conseqüència del seu creixement, ha arribat a afectar altres municipis, englobant-los seguidament dins de si mateixa. Aquesta delimitació artificial s'oposa a una bona administració del nou conjunt.»² Més endavant «**Els límits administratius que compartimenten el complex urbà es converteixen aleshores en quelcom paralitzador**»³. I per acabar, una sentència: «**Cap marc administratiu no pot aspirar a la immutabilitat**.»⁴ Des del nostre punt de vista, en aquests senzills principis, tan concisos com exactes, hi ha contingudes les premisses fonamentals per a qualsevol proposta harmonitzadora de les divisions territorials, amb independència de la seva escala. I ens ha semblat oportú de reproduir-los perquè la seva lògica és, en essència, coincident amb el plantejament de fons de Casassas. Molt en especial pel que fa a la seva proposta d'organització municipal de Catalunya.

Perquè, per a qualsevol coneixedor de les insuficiències i els problemes irresolts del mapa administratiu de base del nostre país, l'estat de coses actual evidencia, en aquest camp, uns profunds desajustaments: nombre excessiu de municipis, disparitats demogràfiques, territorials i de recursos, macrocefàlia metropolitana sense correspondència amb cap divisió adient, conurbacions de nuclis a cavall de diversos municipis... En definitiva, una realitat complexa, en molts aspectes expressiva dels canvis que l'estructura del país ha sofert a partir de mitjan segle present, a la qual se sobreposa absurdament (no se'ns acut un altre qualificatiu) una retícula miniaturista heretada, en una gran part, de jurisdiccions medievals i postmedievals. Davant d'aquest panorama, davant d'una contradicció d'aquesta magnitud (no exclusiva del nostre país, evidentment, sinó lligada a l'evolució històrica de tot un model d'Estat), davant aquesta «assinatura pendent» amb tendència a la perpetuïtat, i que es transmet, a més a més, amb caràcter generacional, és evident que qualsevol proposta seriosa de racionalització requereix unes bones dosis de valentia, de ganes d'assumir el risc de no ser escoltat, de no ser prou comprès. I no pas per dificultats de llenguatge, sinó segurament al contrari: perquè sovint el llenguatge planer és massa punyent. La veritat fa mal. És més fàcil negar, en definitiva, que acceptar la possibilitat que d'altres tinguin més raó que nosaltres. Potser això també és una **constant** en la condició humana...

Era aquí, finalment, on volíem arribar. Il·lustrar, d'alguna manera, l'envergadura del compromís del geògraf. De l'autèntic geògraf. Un compromís que sovint vol dir haver d'assumir uns riscos amb unes contrapartides magres. Perquè, tot i que, com assenyalava Le

Corbusier, cap marc administratiu no pot aspirar a la immutabilitat, a vegades les **mutabilitats** es fan esperar massa: segles, tal vegada mil·lenis. Cap geògraf no podria esperar tant.

Notes

¹ **Veritat:** Conformitat d'allò que hom pensa, que hom expressa, amb la realitat. **Veraç:** Que diu la veritat, que refereix o descriu alguna cosa sense alterar-la. **Veracitat:** Qualitat de veraç. (Definicions del **Diccionari de la llengua catalana**. Barcelona, Enciclopedia Catalana, 1982).

² Le Corbusier, **Principios de urbanismo. (La Carta de Atenas)**. Barcelona, Ed. Planeta, 1986, p. 21

³ Le Corbusier, **op. cit.**, p. 22

⁴ Le Corbusier, **op. cit.**, p. 29